Educational descriptive Terminology

واژه شناسی توصیفـی آموزشی

Evaluation

این واژه در زبان فارسی به ارزیابی و ارزشیابی ترجمه شده است که واژه ارزشیابی شایعتر است. و به صورت ساده معنای آن عبارتست از: تعیین ارزش چیزی یا قضاوت درباره ارزش، اهمیت کیفیت و ... یک پدیده. این واژه زمانی که در آموزش بکار گرفته می شود، طبیعتاً درصدد قضاوت درباره مطلوبیت و ارزش پدیده های آموزشی، از قبیل: دانشجو، معلم، نظام آموزشی، برنامه درسی و ... می باشد. در تعاریفـی کـه متخصصان ارزشیابـی از این واژه ارائـه داده اند، وجه مشترک همه این تعاریف، تصمیم گیری است. در واقع ارزشیابی فرایندی است که با ایجاد ملاکهای قضاوت، مسؤولان و تصمیم گیران را در انتخاب شقوق مختلف تصمیم گیریها یاری دهد.

برای ارزشیابی آموزش نقشهای متعددی نیز قائل شده اند:

- شناخته شده ترین و مرسومترین نقش آن برای مدیران آموزش و معلمان، ارزشیابی نتایج عملکرد دانشجویان در همه زمینه هاست
- ارزشیابی برنامه های درسی از جهات مختلف است.
- ارزشیابی آموزشی قضاوت درباره مقررات، مدیریت، ساختار و تشکیلات سیستم های آموزشی است.

در حال حاضر، ارزشیابی به عنوان یک فعالیت تخصصی در نظر گرفته می شود که مبنای تصمیم گیریهای عالمانه در نظام آموزشـی و انجـام تغییـرات ضـروری و مبنایی برای اعتبارگذاری مؤسسات آموزشی نیز می باشد.

Formative Evaluation

اصطلاح ارزشیابی تکوینی، اولین بار توسط Scriven در ادبیات ارزشیابی آموزشی مطرح شد. این نوع از ارزشیابی اشاره به طرحهایی دارد کـه در حـین ایجـاد و شکل گیری یک برنامه آموزشی، به منظور بهبود برنامه قبل از بکارگیری نهایی مورد استفاده قرار می گیرد. در این نوع ارزشیابی عموماً از متـدولوژی تحقیـق تجربـی بهره گرفته می شود.

Summative Evaluation

ارزشیابی تراکمی یا ارزشیابی تجمعی، یک شیوه ارزشیابی شناخته شده برای برنامه ریزان آموزشی می باشد. این نوع ارزشیابی معمولاً از تمام قـسمتهای برنامـه و پس از اجرای برنامه انجام می شود. هدف این نوع ارزشیابی، مشخص ساختن جنبه هـای قوی و ضعیف برنامـه های آموزشـی اجرا شده بـه منظور تـرمیم بخـشـی از برنامه یا ارائه برنامه های جایگزین و یا تداوم برنامه اجرا شده می باشد.

Stakeholder

به فردی در برنامه ارزشیابی اطلاق می شود که اجرای برنامه ارزشیابی با اعتبار و قدرت و سـایر حمایتهـای او امکـان تحقـق پیـدا کـرده اسـت و تبعـاً بخـشی از مخاطرات برنامه ارزشیابی را پذیرفته است. این فرد یا افراد در واقع مخاطبان اصلی ارزشیابی و تصمیم گیرندگان نهایی درباره نتایج ارزشیابی می باشند.

به بیان دیگر، این فرد یا افراد، در جریان ارزشیابی درگیر یا از نتایج ارزشیابی متأثر می شوند و یا بـه نـوعی علاقمنـد بـــه نتـایج ارزشیابـــی هـستند. شناسایـــی stakeholders در برنامـه ارزشیابـی، از مهمترین اقدامـات ارزشیابان می باشد.

Audience (s) or Major audience (s)

این اصطلاح در ادبیات ارزشیابی آموزشی تقریباً هم معنی و مترادف با اصطلاحStakeholder بکارگرفته شـده اسـت. در واقـع ایـن واژه بـه مخاطبـان اصـلی و مشتریان ارزشیابی اشاره دارد که بایستی خواننده و شنونده فرایند ارزشیابی در طول زمان اجرا تا پایان آن باشند یا افرادی که نتایج ارزشیابی، راهنمای تصمیم گیـری آنان می باشد.

Four Important criteria in a good Evaluation Study (utility– Feasibility – Propriety – Accuracy)

Utility

سودمندی یک برنامه ارزشیابی زمانی سودمند است که برای مخاطبان اصلی ارزشیابی آموزنده، مفید و قابل استفاده و بهنگام باشد. بـه عبـارت دیگـر یـک برنامـه ارزشیابی سودمند برنامه ایست که:

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-03]

کلیه مخاطبان اصلی ارزشیابی شناخته شوند، ارزشیابان افراد شایسته ای باشند، سطح اطلاعات جمع آوری شده برای تحت تأثیر قراردادن مخاطبـان بـه انـدازه کـافی باشد. قضاوتها و ارزش گذاریهای کاملاً روشن داشته باشد، گزارشهای نهایی ساده و قابل فهم باشند و به موقع و در زمان مناسب منتشر شوند.

Feasibility

امکان، به این معنی که اولاً طرح ارزشیابی برای مجموعه ای که قرار است مورد ارزشیابی قرار گیرد، متناسب باشد و ثانیا هزینه اثربخشی آن مطالعه شده باشد. به عبارت دیگر بررسی "امکان" در یک طرح ارزشیابی مستلزم این است که اولاً روشهای ارزشیابی عملی باشند، ثانیاً ارزشیابان قادر به جلب همکاری افرادی که از نتـایج ارزشیابـی متأثر می شوند، باشند و توانایی کنترل گروههایی که می توانند برنامه ارزشیابی را مختل کنند داشته، باشند و ثالثاً فواید حاصل از ارزشیابی باید با منـابع و هزینه های ارزشیابی تعادل داشته باشد.

Propriety

یک ارزشیابی وقتی از درستی و سلامت برخوردار است که حقوق افرادی که در معرض نتایج ارزشیابی قرار می گیرند، مورد محافظت قـرار گیـرد و کلیـه توصـیه های اخلاقی پژوهش علمی از آن مراعات شود.

Accuracy

صحت، صراحت. این واژه اشاره دارد به اینکه مطالعه ارزشیابی به چه میزان اطلاعات معتبر، پایدار و جامع درباره موضوعی که مورد ارزشـیابی قـرار گرفتـه فـراهم نموده است.

این امر مستلزم تعریف روشن و کامل اهداف ارزشیابی، سنجش شرایط، توصیف روشن شـیوه هـای کـار، انـدازه گیریهـای معتبـر و پایـدار، جمـع آوری اطلاعـات سیستماتیک، اعمال کنترلهای دقیق، بکارگیری روشهای صحیح تحلیل اطلاعات و تهیه گزارش فارغ از هر گونه جهت گیری می باشد.

معرفی برخی پایگاههای مفید در اینترنت برای پژوهشگران آموزش پزشکی

http://www.cme.utoronto.ca

دراین پایگاه تجارب علمی و اجرایی مرکز آموزش مداوم پزشکی دانشگاه تورونتو در کانادا ارائه شده است. نحوه طراحی برنامه آموزش مـداوم، منـابع مناسـب در مـورد روشـهای ارائـه و ارزشـیابی برنامـه هـای آمـوزش مـداوم و دوره هـای در حـال اجـرا در ایـن دانـشگاه در پایگـاه مـذکور معرفـی مـی شـود.

http://cre.med.utoronto.ca

مرکز پژوهشهای آموزشی دانشگاه تورونتو کانادا ضمن معرفی استراتژی و برنامه های تحقیقاتی خود، حاصل بخشی از دوره ها و گردهمایی های آموزشـی مرکـز را به صورت چند رسانه ای (فیلم و اسلاید) در پایگاه فوق بـه صـورت آزاد در اختیـار همـه علاقمنـدان قـرار داده اسـت. بازدیـد از ایـن مرکـز و فیلمهـای مـرتبط بـا Education Grand Raunds برای علاقمندان به آشنایی با حیطه های مختلف پژوهشهای آموزشی توصیه می شود.

http://tip.psychology.org

پایگاه " از نظریه تا عمل" به شرح پنجاه نظریه یادگیری و نکات کاربردی در مورد هر نظریه می پردازد. اساس یادگیری در حیطه های مختلـف از جملـه علوم پزشکی نیز مورد بحث قرار گرفته است.مراجعه به این پایگاه برای علاقمندان به تحقیق در مورد یادگیری و نظریه های یادگیری توصیه می شود.

http://www.statsoft.com

در این پایگاه امکان دسترسی آزاد به کتاب راهنمای آمار و یادگیری مباحث آماری پیشرفته فراهم شده است .

http://www.nap.edu

انتشارات آکادمی ملی، متن کامل بیش از ۲۰۰۰ جلد کتاب منتشر شده را برای استفاده رایگان در اختیار همه قرار داده اسـت. امکـان جـستجو در مـتن و عناوین این کتابها وجود دارد. در بین کتب منتشره ، علاوه بر کتابهای مدیریت، پزشکی و آموزش، گزارشهای ارزشمندی در مـورد حاصـل طرحهـای پژوهـشی مراکـز تحقیقاتی معتبر امریکا نیز به چشم می خورد.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-03]